

Kiss Benedek

Komplementer Oszlop (2014)

„Furcsa kettős két komplementer szín! Ellentétesek, de kölcsönösen megkövetelik a másik létét. Egymás mellett a legnagyobb világító erőre kapnak, keverékükben pedig szürkévé semmisítik egymást – akár csak a tűz meg a víz. „

Plasztikám a térben vertikális, oszlopszerű kiterjedés. Alapmoduljait (fokait) kis, eldobható féldecis pohárkák, újságpapírral bevont elemei adják. Két pohár egymásra illesztése alkot egy formai egészet, mely modulok egymásra építése alakítja ki a szobor két egyenesét. Két komplementer szín (kék – narancssárga) váltakozva követik egymást, melyek egyszersmind hideg - meleg ellenétet, kontrasztot, másrészt a komplementer törvények szerint elválaszthatatlanok egymástól, megkövetelik egymás létét, egészet alkotnak.

„Ha tekintetünket egy ideig egy zöld (v. kék) négyzetre függesztjük, majd behunyjuk a szemünket, megjelenik benne az utókép, egy vörös (v. narancssárga) négyzet. Ha vörös négyzetre nézünk, utóképként zöld négyzetet látunk. Elvégezhetjük ezt a kísérletet valamennyi színnel és észre fogjuk venni, hogy utóképként mindig a komplementer szín jelenik meg. A szem megköveteli vagy létrehozza a komplementer színt. Önmaga kezd cselekedni, és megkísérli helyreállítani az egyensúlyt. Ezt a jelenséget szukcesszív kontrasztnak nevezzük...”

. Munkám centruma egy „szürkére festett” gömb forma, mely az egészet , mind formailag, mind színben jeleníti meg. A komplementer színpárok ebben a központi magban olvadnak, keverednek össze.

„Valamennyi szín esetében a szürke a komplementer szín árnyalatával gazdagítva jelenik meg. A tiszta színek is hajlamosak arra, hogy egymást kölcsönösen a maguk komplementere felé szorítsák. Ezt a jelenséget szimultán - kontrasztnak nevezik. A szukcesszív kontraszt és a szimultán - kontraszt azt bizonyítják, hogy az ember szeme csak akkor elégül ki, csak akkor van egyensúlyba, ha érvényesül a komplementer törvény... Ewald Hering, fiziológus kimutatta, hogy a szem és az agy megkívánja a közép szürkét és ha nincs jelen nyugtalanokká válnak. A középészürke tehát a látóérzékünk által megkívánt egyensúlyi

állapotnak felel meg. Két, vagy több szín akkor harmonikus, ha keverékükből semleges szürke jön létre.”

És mivel két komplementer szín (kék – narancssárga) megköveteli egymás jelenlétét és ezek egymás után jelen vannak, a plasztika a színek segítségével is egységet alkot.

„Európában az időszámításunk szerinti első évtizedből erőteljes színű, polikróm római és bizánci mozaikok maradtak ránk. Aki mozaikokkal foglalkozik, annak nagyon értenie kell a színekhez, mert minden színfoltot sok kicsi színes pontból állít össze, s ezeket mind meg kell gondolnia, meg kell vizsgálnia, illenek-e a maguk helyére. Az V. és VI. században a ravennai mozaikművészek sok különböző színhatást tudtak létrehozni komplementer színekkel. Galla Placidia mauzóleumát különös fény járja át, színes szürkesség. A terem kék mozaikfalaira narancssárga fény esik; narancssárga alabástromból faragott keskeny ablakokon át szűrődik be a fény, így keletkezik ez a szokatlan atmoszféra. A narancssárga meg a kék komplementer színek, ha összekeverik őket, szürke jön létre. A kápolnában ide – oda lépő látogató szemében pedig e tér egyes pontjairól néha kékesebb, néha narancsosabb fény vetül különféle mennyiségekben, mivel a falak állandóan változó szögekben verik vissza a színeket. Színeknek és fényeknek e váltakozása a látogatóban a lebegő színesség érzését kelti.”

A gömböt átmetsző két egyenes egy függőleges és egy keresztbe elforgatott ága a térben „X” jellegű alakot mutat. Az oszlopok ritmikus ismétlődése és egyszerű geometrikus formái megvalósulása Brancusi szobrászatával rokonítható. A Plasztika felfelé vezet a tekintetet, megjelenik benne a szerialitás, minimalista formaköntösben.

„A Targu Jiu együttes harmadik és legemlékezetesebb eleme a Végtelen oszlop, egy acéltengelyre fűzött, öntött vas modulokból épült, 29,3 m magas monumentális építmény. A váltakozva alapjaikkal, illetve csúcaikkal egymásra helyezett csonka gúlák motívumával Brancusi – fából – már régóta kísérletezett. A Végtelen oszlop moduljaihoz hasonló geometrikus konfigurációk Olténia – szerte láthatóak veranda pillérek és fejfák formájában. Hasonló formákat használt egy oszlopfő díszítésére a hobitzai templom építője... A paraszti temetők síroszlopai inspirálhatták az önmagában álló, szigorú függőleges struktúrát, jellemzően ritmikus, szinte lüktető formaismétlődéssel. Sőt ezen síroszlopok megemlékező funkciója is megfeleltethető a Targu Jiu-i Oszlop jelentéstartalmának, amelyet más néven a Végtelen emlékezés oszlopának hívnak. „

Az oszlop, mint mitológiai jelkép, elsődleges jelentése a világi és az égi szférát összekötő, vagy elválasztó tengely. Az oszlop így világfaként is értelmezhető. Egyiptomban az oszlopok napszimbólumok. A sajátos formájú obeliszkék szintén Nap-jelképek. A rómaiaknál az oszlopok dicső tetteket örökítenek meg, szintén az égbe vezető utat, a megistenülést szimbolizálják

A forgástestek és a gömb tökéletesen megoldja azt a szobrászati problémát, ami a minden oldalról való minőségi egyenértékűséget követeli meg egy plasztikától, az átlósan beszúrt kisebb egyenes mégis egy megszabott, ideális nézőpontot kínál. Az alapvetően szimmetrikus formarend, ettől az átlótól válik némiképp aszimmetrikussá, feszültté.

A színelméleti rendszerek konkrét magyarázatot adnak a színek tulajdonságiról. A források nagy segítséget nyújtottak a munkám bemutatásához, de nem céлом mindent körülírni és megmagyarázni. Plasztikámnak sokféle értelmezése lehetséges. Szeretnék teret engedni a befogadó közönség fantáziájának is.

Források:

Edith Balas és Passuth Krisztina: Brâncuși és Brancusi (Noran kiadó, 2005, 50-52. oldal)

Johannes Itten: A színek művészete (Tanulmányi Kiadás, Göncöl Kiadó, 2000, 11; 21-22; 50-52. oldalak)